

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatury

Dvakrát Oněgin

(Porovnání dvou divadelních adaptací románu A. S. Puškina)

Bakalářská práce

Autorka: Kateřina Kovářová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer

Hradec Králové

2019

Zadání bakalářské práce

Autor:	Kateřina Kovářová
Studium:	P15P0755
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Dvakrát Oněgin. Porovnání dvou divadelních adaptací románu A. S. Puškina
Název bakalářské práce AJ:	Two Onegins. Comparison of Two Theatrical Adaptations of A.S. Pushkin's Novel

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Autorka bakalářské práce porovnává dvě varianty divadelní adaptace románu ve verších Alexandra Sergejeviče Puškina Evžen Oněgin. V roce 2007 měl Evžen Oněgin premiéru v Divadle Petra Bezruče. O osm let později stejný námět zpracovalo Klicperovo divadlo v Hradci Králové.

Evžen Oněgin [záznam divadelní inscenace]. Zdramatizovali Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský podle románu Alexandra Sergejeviče Puškina. Režie Martin Kukučka, Lukáš Trpišovský. Klicperovo divadlo. 20. 3. 2015. Evžen Oněgin [záznam divadelní inscenace]. Zdramatizoval Jan Mikulášek podle románu Alexandra Sergejeviče Puškina. Režie Jan Mikulášek. Divadlo Petra Bezruče. 6. 10. 2008. PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin. 2. vyd. Přeložil Milan DVOŘÁK. Praha: Romeo, 2007. ISBN 978-80-86573-17-5. RUBÁŠ, Stanislav. Já píši Vám: Evžen Oněgin v českých překladech. Brno: Host, 2009. Studium (Host). ISBN 978-80-7294-284-8.

Garantující pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer

Oponent: Mgr. Jana Kostincová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.1.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Dvakrát Oněgin (Porovnání dvou divadelních adaptací románu A. S. Puškina) vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jaroslava Sommera a použila jsem pouze prameny uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hradci Králové dne 20. 06. 2019

.....

Kateřina Kovářová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Jaroslavovi Sommerovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za projevenou podporu během celého studia.

Anotace

KOVÁŘOVÁ, Kateřina. Dvakrát Oněgin (Porovnání dvou divadelních adaptací románu A. S. Puškina). Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 58 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce Dvakrát Oněgin (Porovnání dvou divadelních adaptací románu A. S. Puškina) se zabývá porovnáním dvou variant divadelní adaptace románu ve verších Alexandra Sergejeviče Puškina Evžen Oněgin. V roce 2007 měl Evžen Oněgin premiéru v Divadle Petra Bezruče. O osm let později stejný námět zpracovalo Klicperovo divadlo v Hradci Králové. Cílem je porovnat obě adaptace a zjistit, jakým způsobem si režiséři poradili s nedramatickou předlohou a v čem jsou adaptace od sebe rozdílné.

Klíčová slova: Evžen Oněgin, SKUTR, Jan Mikulášek, Klicperovo divadlo, Divadlo Petra Bezruče

Annotation

KOVÁŘOVÁ, Kateřina. Two Onegins. Comparison of Two Theatrical Adaptations of A.S. Pushkin's Novel. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2019. 58 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis called *Twice Onegin* (Comparison of Two Theatrical Adaptations of A. S. Pushkin's Novel) deals with a comparison of two variants theatrical adaptation of the novel in verse of Alexander Sergeyevich Pushkin's *Eugene Onegin*. The premiere of the novel *Eugene Onegin* was in 2007 in the Petr Bezruc Theater. Eight years later, the same story was reworked by the Klicpera Theater in Hradec Kralove. The aim is to compare both adaptations and see how directors dealt with the undramatic artwork and in which points are adaptations different from each other.

Keywords: Eugene Onegin, SKUTR, Jan Mikulasek, Klicpera Theater, Petr Bezruc Theater

Obsah

Úvod	8
1 Evžen Oněgin v Divadle Petra Bezruče	9
1.1 Divadlo a tvůrci inscenace.....	9
1.2 Divadelní scénář Jana Mikuláška.....	11
1.3 Hudba, kulisy, rekvizity a osvětlení	18
1.4 Interpretace postav a herci	19
2 Evžen Oněgin v Klicperově divadle.....	22
2.1 Divadlo a tvůrci inscenace.....	22
2.2 Divadelní scénář (SKUTR).....	25
2.3 Hudba a kulisy, rekvizity a osvětlení	32
2.4 Interpretace postav a herci	34
3 Komparace inscenací.....	36
Závěr.....	40
Zdroje	42
Přílohy	45

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je porovnání dvou adaptací divadelního představení, které se inspirovaly světoznámým veršovaným románem od Alexandra Sergejeviče Puškina *Evžen Oněgin*. Jedná se o inscenační podobu Divadla Petra Bezruče v Ostravě (2007) a o adaptaci Klicperova divadla v Hradci Králové (2015). Verze ostravského divadla vznikla pod režijním vedením Jana Mikuláška a byla díky svému ztvárnění velice přívětivě přijata veřejností. Jak ze strany diváků, tak i ze strany kritiků získala mnoho kladných recenzí i uznávaných ocenění po celé České republice. Královéhradecká inscenace vznikla o osm let později na stejný námět pod režijním vedením tandemu SKUTR (Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský). Dramatické adaptaci dodalo režijní duo SKUTR specifický přístup, který s sebou nese velmi charakteristický styl.

Důvodem, proč jsem si vybrala již zmíněné téma bylo shlednutí obou divadelních interpretací, které se navzájem značně odlišují svou vlastní osobitou formou divadelní adaptace a jsou zpracovány původně z nedramatického textu románu, přičemž Mikulášek se také částečně inspiroval dramaturgií Jaroslava Janovského. Cílem bylo porovnat tyto dvě dramatické adaptace a posoudit, čím a do jaké míry se od sebe divadelní představení odlišují. Posuzovala jsem také jakým způsobem režiséři vytvořili dramatický text, z jakých překladů čerpali a čím se inspirovali.

Postup práce vyžadoval zaměření se na předchozí zkušenosti obou divadel, uměleckého vedení a zejména výtvarných umělců, kteří se podíleli na zpracování inscenací. Porovnávala jsem jak hereckou složku, tak i divadelní scénář a postupné úpravy textu. Podrobně také popisuji využití kulis a jevištního prostoru v divadelních inscenacích, realizaci nápaditých kostýmů i využití a zakomponování hudební složky do inscenací.

1 Evžen Oněgin v Divadle Petra Bezruče

1.1 Divadlo a tvůrci inscenace

Ostravské Divadlo Petra Bezruče známé pro svou specifičnost a poetiku se vypracovalo „od průměrného, solidního, ale zaměnitelného regionálního divadla s nevýraznou dramaturgií až k jednomu z nejlepších divadel v republice s originální, nepodbíživou, proti srsti malého českého diváka hladící dramaturgií, vrývavým herectvím, neexhibující režii a s diváky, mladými nejen věkem.“¹ Divadlo patří k jednomu z nejkreativnějších divadel v České republice, což prokazuje i mnoho ocenění, názory kritiků i oblíbenost ze strany diváků. Divadlo je svým programem zaměřeno zejména na mladé diváky, i když má své fanoušky i mezi střední a starší generací diváků. Repertoár zahrnuje klasická i moderní díla, ale dává prostor i pro nová dramatická ztvárnění. Důraz je kladen zejména na tvůrčí rozmanitost, progresi a spolupráci hereckého souboru. V divadle se vystříдалo na pozici uměleckého šéfa od roku 2000 hned několik významných dramatických umělců, jako je Janusz Klimesza, Jan Mikulášek, Martin Františák či Štěpán Pácl. V sezóně 2015/2016 se poprvé v historii divadla dostává do pozice uměleckého šéfa žena, Janka Ryšánek Schmidtová², která působí v divadle i v současnosti. Divadlo se orientuje každý rok na jinak tematicky zaměřenou sezónu³. Premiéra inscenace *Evžen Oněgin* se odehrála v sezóně Srdcervoucí (2007/2008), a byla nastudována roku 2007 režisérem Janem Mikuláškem, který úzce spolupracoval s dramaturgyní Ilonou Smejkalovou. Mikulášek interpretuje Oněgina jako velmi křehký a v pohybu herců stylizovaný jevištní útvar, ve kterém jsou jemně zdůrazněny i některé komické i tragikomické momenty. Právě tato inscenace získala Cenu Českého literárního fondu za rok 2007, která byla na programu festivalu Ost-ra-var⁴. Roku 2009 vznikl záznam Oněgina pro Českou televizi i verze pro rozhlasové nastudování.⁵ Dalšími úspěchy pro Mikuláška byla inscenace Ibsenovy

¹ JUST, Vladimír. In: Bezruc.cz, *Historie Divadla Petra Bezruče* [online]. 2018 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <http://www.bezruc.cz/text/46/historie>.

² Po Mikuláškově a Františákově, kteří se orientovali spíše na originální a progresivní divadelní jazyk, nebo po Páclovi, který se soustředil především na klasická díla, by Schmidtová chtěla vyjít z kvalit herců a přinést tak silný divadelní zážitek divákům. Tamtéž.

³ Například Zběsilá sezóna (2006/2007), Ostrá sezóna (2010/2011), Sezóna ztráty a nálezy (2014/2015), atd., Tamtéž.

⁴ V 12. ročníku festivalu ostravských činoherních děl, 29. 2. 2008.

⁵ LENARTOVÁ, Eva. In: Český rozhlas Vltava. *A. S. Puškin: Evžen Oněgin. Bezruče* [online]. 27. 01. 2018 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/a-s-puskin-evzen-onegin-6679483>

Divoké kachny (2009), inscenace románu *Na Větrné hůrce* (2012) od Emily Brontëové a mnoho dalších.⁶

Kromě ostravských divadel Mikulášek hostoval i v Divadle Husa na provázku, v Městském divadle ve Zlíně, v Divadle Na zábradlí, v Divadle v Dlouhé, v divadle Polárka a ostatních. Mimo jiné Mikulášek skládá hudbu pro své inscenace a také převádí filmy na divadelní jeviště.⁷ Od roku 2013 působil jako kmenový režisér v Divadle Na zábradlí a spolu s uměleckou šéfkou, Dorou Viceníkovou, pracoval i na autorských inscenacích.⁸ V dnešní době je jedním z nejžádanějších režisérů a vyučuje na DAMU.⁹

Jan Mikulášek patří v uplynulých deseti letech k nejoceňovanějším českým režisérům, který za sebou má značný počet režii. Pro jeho inscenace je typická ironizace a pozměnění „původního významu replik, filmový střih a výrazná výtvarná optika, která se vymyká běžným divadelním konvencím, a proto ho někteří nazývají režisérem působivých obrazů.“¹⁰ Mikulášek pečlivě shromažďuje materiály k improvizacím, a u vzniklých nenucených situací koriguje temporytmus, náladu i kontext. Často se inspiruje i filmovými postupy, jako je například střih, zaměření na detail, či zobrazování paralelních dějů a vznáší do svých inscenací prvky dynamiky kontrastů, tragikomedie i komedie. Ve výtvarném pojetí inscenace Mikulášek dlouhodobě spolupracuje se scénografem Markem Cpinem a dohromady určují formu scénického útvaru.

⁶ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Bouřlivé výšiny divadelní* [online]. 05. 03. 2012 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bourlive-vysiny-divadelni>

⁷ Například „Nenápadný půvab buržoazie“ od Luise Buñuela.

⁸ *Buržoazie* (2013), *Šedá sedmdesátá* (2013) *Požítkáři* (2014), *Hamleti* (2015), *Posedlost* (2016), *Mýcení* (2018)

⁹ NÁRODNÍ DIVADLO. *Jan Mikulášek: režisér* [online]. [cit. 10. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/jan-mikulasek>

¹⁰ NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ. *Jan Mikulášek: životopis*. Příspěvková organizace statutárního města Ostrava. [online]. 2018 [cit. 03. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.ndm.cz/cz/osoba/677-mikulasek-jan.html>

1.2 Divadelní scénář Jana Mikuláška

Autorem divadelního scénáře je režisér Jan Mikulášek, který spolupracoval s dramaturgyní Ilonou Smejkalovou. Jako předlohu pro svůj scénář použil některé scény z dramatisace Jaroslava Janovského, které doplnil zdramatizovanými částmi románu z překladu Milana Dvořáka. Tyto části tvoří zhruba třetinu divadelního scénáře. Scénář je rozdělen do deseti dějství, přičemž každé obsahuje poznámky o tom, kdy a kde se daná situace odehrává, a často popisuje i rozpoložení daných postav. Do scénáře je připsán i prolog, poslední scéna a je uveden příchod, či odchod postav ze scény. Většina použitých dialogů byla razantně zkrácena. Obsáhlejší pasáže byly nahrazeny jevištní zkratkou. Jako například stereotypní část života, kterou k smrti znuděný mladý Oněgin prožil v Petrohradě. Veškerou náplň dne byly plesy a večere, divadla a sličné dámy¹¹. Tato část života Oněgina byla zdramatizována do úryvku, který se v krátkých sekvencích několiknásobně opakuje skrze rozhovor sluhy s Oněginem. Sekvence dialogu se postupně zrychlují.

Oněgin: *Guillote! Zrovna vstát se chystám.*

Guillot: *Už tu má poštu mladý pán.*

Oněgin: *Pozvánky?*

Guillot: *Ovšem. Na tři místa
jste srdečně dnes večer zván.*

Oněgin: (otráveně) *Přečtu si je až po poledni.*

Guillot: *Je půl druhé...*

Oněgin: (nevnímá Guillota, znaveně pokračuje ve svém)
*Ten život všední:
večere, divadlo či ples
a zítra bude to, co dnes.*¹²

¹¹ Mikulášek plesy ztvárnil pomocí zavěšených šatů ke stropu. Dramatické ztvárnění začíná němou scénou doprovázenou hudbou, kdy znuděný Oněgin vchází do sálu a rozhoupává zavěšené šatstvo. Poté nastává rozhovor Oněgina a sluhy, jehož úryvek je uveden níže.

¹² EVŽEN ONĚGIN – text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 2–3.

Díky těmto jevištním zkratkám se děj posouvá kupředu a zanechává prostor pro klidnější scény. Režisér ponechává veršovanou podobu a zachovává původní tzv. oněginskou strofu. Avšak u všech postav z děje možná až přehnaně zobrazuje jejich vlastnosti. Asi právě proto, aby se diváci lépe mohli vžít do Oněginova pohledu na společnost okolo něj. Mikulášek vystihuje Lenského jako rozčuchaného, roztržitého mládence, který se nepřetržitě chechtá každé maličkosti a Olga představuje naivní a nedospělou dívku. Vztah Lenského s Olgou je ze scénáře vyřazen, nebo jim není věnováno až tolik pozornosti. Celý děj je zaměřen na hlavní dvojici románu, a to na komplikovaný vztah mezi Oněginem a Taťanou.¹³ Mikulášek mnoho situací a vedlejších postav ze scénáře vyškrtal. Například pasáž, ve které se zdá Taťaně sen. V předloze Janovského byl vynechán a nahrazen pouhou rozmluvou mezi Taťanou a Olgou. Mikulášek sen zcela vyškrtl ze scénáře a text chůvy částečně vložil do scénáře Olgy, kdy ve třetí scéně přistihne Taťanu, která hledá list papíru a pero, aby napsala dopis Oněginovi.

Hned na začátku dopisu v Mikuláškově inscenaci chybí známá uvozující věta z překladu Milana Dvořáka: „*Píšu vám, a už jen to samo je víc, než do slov mohu dát, a jako vám i mně je známo, že smíte mnou teď pohrdat.*“¹⁴ a stejně tak jako v dramatické předloze Janovského začíná až větou „*Proč jenom navštívil jste nás?*“. Nejspíše ani Mikulášek, ani Janovský nechtěl ve své inscenaci publiku dopřát to, na co diváci čekají. Režiséři spíše měli v úmyslu diváky překvapit a uvést je v napětí.

[Překlad Milana Dvořáka]

*Píšu vám, a už jen to samo
je víc, než do slov mohu dát,
a jako vám i mně je známo,
že smíte mnou teď pohrdat.
(...¹⁵)
Proč jenom navštívil jste nás?*

[Scénář Jana Mikuláška]

*Proč jenom navštívil jste nás?
Vás neznat, neznám utrpení.
(...)
Ne, co se stalo, jen ať je!
Osud ti svěřím, tvou se stanu.
Úpěnlivě a slzavě*

¹³ DOLNÍČKOVÁ, Markéta. In: Divadelní noviny: *Lék na generální nudu* [online]. [cit. 29. 08. 2018], č. 18. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=14811>.

¹⁴ PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. *Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin*. 2. vyd. Přeložil Milan Dvořák. Praha: Romeo, 2007, s. 145.

¹⁵ Veškeré tečky (...) v této ukázce textu značí pokračování mnou vynechaného textu, který je možno najít jak v překladu Dvořáka, tak i ve scénáři Mikuláška.

Vás neznat, neznám utrpení.

(...)

Ne, co se stalo, jen ať je!

Osud ti svěřím, tvou se stanu.

Úpěnlivě a slzavě

u tebe prosím o ochranu.

Představ si, jak tu sama jsem.

Nikdo mě tady nepochopí,

má mysl smí jen oči sklopit

a hynout v smutku bezhlasém.

Čekám tě. Srdci naději

jediným pohledem dej znova,

anebo vyřkni tvrdá slova

a těžké sny spal raději!

Končím! A bojím se to číst...

Strach a s ním stud mé hrdlo dáví...

Jste-li však vy svou ctí si jist,

já svěřím se jí bez obavy...¹⁷

u tebe prosím o ochranu.

Končím! A bojím se to číst...

Strach a s ním stud mé hrdlo dáví...

Jste-li však vy svou ctí si jist,

já svěřím se jí bez obavy...¹⁶

Při porovnávání Mikuláškovy scénáře s překladem Dvořáka jsou verše, až na jediný detail, totožné.¹⁸ Poslední čtyři řádky dopisu z Dvořákova překladu jsou použity do Oněginova textu. Mikulášek tak uvozuje následující čtvrtou scénu, kdy Oněgin obdržel psaní a dočítá poslední verše dopisu.

Lenský zve Oněgina na oslavu k Larinovým, kam oba přicházejí v páté scéně. V Mikuláškově drammatizaci se Oněgin s Taťánou na oslavě ocitá sám a probíhá mezi nimi rozhovor o jejím dopise. Tím se drammatizace liší od překladu Dvořáka a Puškinova veršovaného románu, jelikož v nich Oněgin přijíždí na statek Larinových a rozmlouvá s Taťánou v sadu. Na oslavu přijíždí až posléze. Mikulášek vynechal tuto pasáž a plynule

¹⁶ EVŽEN ONĚGIN – text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 18–20.

¹⁷ PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. *Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin*. 2. vyd. Přeložil Milan Dvořák. Praha: Romeo, 2007, s. 145–149.

¹⁸ Ve scénáři Mikuláška je pouze nepatrně pozměněn text z překladu Dvořáka „(...) *byls známý, a přec už milý...*“ na „(...) *byls známý, a přece už milý...*“.

navázal na děj nejspíše proto, aby vyzdvihl vzniklý konflikt mezi Oněginem a Lenským. Právě ten začal ve chvíli, kdy Lenský donutil Oněgina přijít na Taťaninu oslavu. Tím byl zároveň nucen promluvit s Taťánou o jejím dopise a její vyznanou lásku odmítnout a citově jí tak ublížit.

Nastává němá scéna, během které se Oněgin až příliš věnuje tanci s Olgou, aby se Lenskému pomstil. Ten vše neklidně pozoruje z dále a je zřejmé, že mu nadměrná pozornost Oněgina k Olze vadí. Vše vyústí v pistolní souboj. Na tuto myšlenku Lenského přivede Zarěcký během jejich rozhovoru na konci oslavy. Hned po něm s Lenským rozmlouvá Oněgin. V textu níže můžeme porovnat část Mikuláškovy scénáře s překladem Dvořáka.

[Překlad Milana Dvořáka]

*„Ochráním tu duši.
Nestřím, aby svůdce rušil
svou planou chvalořečí cit,
jenž se má teprve probudit,
aby červ prostopášný jedem
napouštěl stonek lilii,
která se teprve rozvíjí.“¹⁹*

[Scénář Jana Mikuláška]

*„Nestřím, aby rozvratitel
se tvářil jako něžný ctitel
a ohněm lichotivých střel
nevinné srdce pokoušel.
Aby červ, zlý a jedovitý
směl lilie stvol rozežrat,
aby mu u nohou pak zvad
květ ještě vůbec nerozvitý.
A chcete-li co muž být ctěn,
pak...“²⁰*

Tato část Dvořákova překladu se nachází v šesté kapitole románu, kdy Lenský před pistolním soubojem navštěvuje naposledy Olgu a poté promlouvá sám k sobě. V Mikuláškově drammatizaci byla tato část scénáře použita v páté scéně v rozhovoru na konci plesu mezi Oněginem a Lenským. Místo rozhovoru mezi Olgou a Lenským probíhá

¹⁹ PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. *Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin*. 2. vyd. Přeložil Milan Dvořák. Praha: Romeo, 2007, s. 265.

²⁰ Mikulášek parafrázuje překlad Milana Dvořáka. EVŽEN ONĚGIN–text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 29.

němá scéna šachové partie. Některý text ve scénáři je inspirován Dvořákovým překladem. Je sice přeformulovaný, ale význam slov je zachován.

Mikulášek použil autorský text k zakončení dialogu postav²¹, k vystihnutí běžné situace²², nebo bylo třeba říci publiku důležitou informaci, aby se děj odehrával plynule. Jako například v osmé scéně z plesu v Petrohradě, kdy Larina tancuje s Generálem a posléze ho nabádá, aby šel vyzvat k tanci svou choť (Taťánu), čímž se dozvídáme, že se Taťána již provdala. Původní scéna svatby byla vyškrtuta.

Larina: *„Jsem umdlena už. Bože milý,
toť v tomto týdnu třetí ples.
Co kdybychom se posadili?“*

Generál: *„Rád, zajisté. Však jste se dnes
takřka ani nezastavila.
Vy přeháníte to má milá.
Sice rád mám jarou mladost
i tance vír a lesk a radost,
vím však... ach, hleďte, přišla už...“*
(Do sálu přichází Taťána. Vážnější, krásnější než kdysi.)
*„Tam v tom davu drahých šatů,
dam a cizích diplomatů.“*

Larina: *„Běžte tančit, jste její muž.“*

Generál: *„Na valčík už se cítím starý.“*

Larina: *„Vy a starý? Láry Fáry.“²³*

Ve scénáři si můžeme povšimnout, že se Mikulášek pomocí použité fráze „Láry Fáry“ snaží poukázat na skutečnost, že Larina pochází původem z venkova. Některé postavy ve scénáři byly vynechány z děje a jejich scénář byl vložen do promluv vedlejších postav. Jako například v osmé scéně, ve které se Oněgin vrací zpět do Petrohradu a účastní se plesu. Na místo rozhovoru Dámy s Důstojníkem, jak je uvedeno v dramatinizaci

²¹ Například „Omluvte mě, už musím jít, venku mě čeká dostavník.“ EVŽEN ONĚGIN–text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 41.

²² Například *Guillot čeká na vhodnou příležitost a přináší ještě jeden dopis*. Tamtéž. s. 4.

²³ EVŽEN ONĚGIN–text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 35.

Janovského, probíhá rozhovor mezi Larinou a Generálem. Pozměněním věty „...*má dcera jej trpce milovala...*“ se mění celý význam úryvku a je tak jasné, že s Generálem promlouvá Taťanina stará matka a text tak dokonale zapadá do celé Mikuláškovy inscenace.

[Dramatizace J. Janovského]

Dáma: „*Častěji, než je příjemné
sedával kdysi vedle mne.
A já ho, hloupá, milovala.
Ach, rozhlíží se...míří k nám...
já...zabavte ho, prosím, sám.*“²⁴

[Scénář J. Mikuláška]

Larina: „*Častěji, než je příjemné
sedával kdysi vedle mne.
má dcera jej trpce milovala.
Ach, rozhlíží se...míří k nám...
já...zabavte ho, prosím, sám.*“²⁵

Mikulášek využil pasáže tak, aby děj a jednotlivé scény na sebe harmonicky navazovaly. Po setkání Generála s Oněginem na plesu, se Oněgin seznamuje s Generálovou chotí. Dochází k proměně, kdy do této doby zatrpklý a pohrdavý Oněgin je doslova uchvácen dospělou, chladnou Taťanou a pocítí v sobě touhu po lásce. Generál ho zve na oběd, kde je v dramatizaci znatelné napětí a nervozita mezi Oněginem a Taťanou. Kvůli nervozitě oba neustále upouštějí příbory během jídla. Posléze se rozhodne Oněgin vyznat své city a začne psát dopis, ve kterém se celý oddává Taťaně, stejně jako kdysi ona jemu. Oněgin vypisuje slova z dopisu na bílou zeď, která je rázem celá popsaná. Odpověď však nepřichází. Až jednoho dne potká Taťanu v paláci a padne k jejím nohám. V následující ukázce textu již jmenovaných autorů si můžeme povšimnout části z Taťaniny rozmluvy s Oněginem. V té mu dává jasně najevo své city, ale i postoj, který jasně říká, že Oněgin již svou šanci promarnil.

²⁴ PUŠKIN, Aleksandr, Sergejevič. JANOVSKÝ, Jaroslav. *Evžen Oněgin: Drama o 3 dějstvích (10 obrazech)*. 1. vyd. Praha: Československé divadelní a literární jednatelství, 1951.

²⁵ EVŽEN ONĚGIN–text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 35.

[Dramatizace J. Janovského]

(...) „*A štěstí bylo přec tak blízké a snadné.*

V osudu však mém bylo psáno.

Možná nízké bylo, co učinila jsem.

Však se slzami zaklínala mne matka

a já jsem se vdala. Jde jinak život,

jinak sen a můj los je již vytažen.

Vy musíte se mne už vzdát.

Já vím, ve vašem srdci jest

jak hrdost, tak i přímá čest.

Já miluji vás – k čemu lhát?

Mne jiný vzal však v ochranu

a já mu věrna zůstanu.“²⁶

[Překlad M. Dvořáka]

(...) „*Docela blízko bylo štěstí*

a všechno jinak mohlo být.

Můj osud však měl jiné cesty

Mohla jsem se mu protivit?

Když matka usazeným hlasem

mě zaklínala, věděla jsem,

že manželství mě nemine.

Ted' z toho plyne jedině:

Nechte mě být, jen o to žádám.

Vždyť dokázal jste v srdci nést

světem svou důstojnost a čest.

Proč bych vám lhala, mám vás ráda,

jenže už svého muže mám,

a tomu věrnost zachovám.“²⁷

Dramatizace Janovského, ze které Mikulášek čerpal, obsahuje zastaralé fráze s velkou řádkou archaismů a komplikované větné členy. Přičemž Milan Dvořák věcně využívá soubor výrazových prostředků a způsob vyjadřování, čímž má blíže k současným čtenářům. Ve scénáři Mikulášek používá Dvořákův text. Liší se však na jevišti, kde Mikulášek poslední větu verše poněkud pozměnil na „*Miluji vás, proč bych vám lhala, jenže už svého muže mám, a tomu věrnost zachovám*“. Nejspíše kvůli zvýraznění citu Taťány a to proto, aby pro publikum bylo jasně rozpoznatelné, jak velice těžké životní rozhodnutí Taťána udělala. Tato pasáž v dramatizaci Mikuláška rovněž zakončuje scénář. Dále se objevuje pouze němá dojemná scéna, ve které Taťána naposled objímá Oněgina a poté pomalu odchází. Oněgin zůstává zdrceně a nehybně stát, čímž je zakončeno celé Mikuláškově divadelní ztvárnění.

²⁶ PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič, JANOVSÝ, Jaroslav. *Evžen Oněgin: Drama o 3 dějstvích (10 obrazech)*. 1. vyd. Praha: Československé divadelní a literární jednatelství, 1951.

²⁷ PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. *Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin*. 2. vyd. Přeložil Milan Dvořák. Praha: Romeo, 2007, s. 399.

1.3 Hudba, kulisy, rekvizity a osvětlení

Scénu a kostýmy připravil Mikulášek ve spolupráci s Markem Cpinem. Děj se odehrává v sněžně bílém pokoji o třech stěnách. Dvě stěny jsou částečně dekorovány mozaikou a připomínají kmen a koruny stromů. Právě ty jsou ve scénách různě prosvěcovány lampami. V pravé stěně je umístěn krb se zdobným lemováním, kterému dominuje několik lamp umístěných nad ním. V čelní stěně je pověšeno oválové zrcadlo v bílém rámu. V levé stěně jsou vsazeny masivní dveře. Ostatní rekvizity, jako jsou například ze stropu zavěšené plesové šaty, židle, lenoška, papírový drak, šachy, ping-pongová páčka atd. se na jevišti mezi sebou obměňují a vystihují tak prostředí a atmosféru dané scény. Většina rekvizit je bílé, či smetanové barvy. Nejspíše proto, aby lépe vynikl kontrast s lehce extravagantními kostýmy tmavých a pastelových barev, výrazného pánského líčení a nevšedních, ženských, načechraných paruk mikádového střihu. Změn osvětlení je využito po dobu celé inscenace. Svícny plní svou funkci například na pohřbu Oněginova strýce a nese je v ruce sluha Quillot. Světlo odhaluje mimiku herce v jinak úplné tmě. Přítmí pomáhá navodit atmosféru pohřebního obřadu. Později se místnost osvětluje, čímž je naznačen konec obřadu. Promyšlené změny osvětlení napomáhají zviditelnit emoce a mimiku herců.

Hudbu evokující salóny carského Ruska první půle devatenáctého století²⁸ si napsal Mikulášek osobně. Místo složitých hudebních kompozic využil pouze opakující se jednoduchou klavírní melodii. Hudba jde ruku v ruce s dramatickým ztvárněním a podtrhává děj v jednotlivých scénách, kdy umocňuje pocity, vzniklé napětí, vztek či ztrápenost postav. Je nepostradatelnou a nezbytnou součástí i při němohrách, kdy vyplňuje scény bez dialogu či monologu, dokresluje gesta herců a říká za ně to, co nebylo řečeno, čímž tak umocňuje požitky diváků. Změna osvětlení z přítmí na úplnou tmu v doprovodu hudby je použita při přechodu jednotlivých scén a upozorňuje na filmový střih. Hudba také často vyvolává atmosféru daného prostředí ve scéně (např. plesová hudba).

²⁸ KŘÍŽ, J. P. In: Divadlo Petra Bezruče. *Puškinova báseň konečně znovu na scéně*. [online] 10. 10. 2007 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <http://www.bezrucy.cz/aktualita/438/prave-vyslo>.

1.4 Interpretace postav a herci

Herec Tomáš Dastlík předvedl bravurní výkon a na scéně se zcela vžil do románové postavy Evžena Oněgina. Režisér vystihuje postavu Oněgina jako rozvážného a sebevědomého muže středního věku, který ví, co chce a má klidně znějící hlas. Odívá nepadnoucí, o několik čísel větší, černý oblek a neupravenou bílou košili, čímž režisér chtěl naznačit jeho osobitý charakter. Tvář má zvýrazněnou líčením (rudé rty, obtáhnuté oči černou tužkou). Oněgin představuje člověka nadmíru znuděného svým životem a pohrdavého vůči životům ostatních okolo něj. Ve svém nitru však skrývá i kladnou stránku, kterou dává najevo velice zřídka. Například když Oněgin čte Taťanin dopis a jemnými gesty a mimikou dává najevo rozporuplné reakce jako jsou údiv a znepokojení, nervozita i vzrušení, zájem i lhostejnost a probíhá v něm viditelné dilema, zda si dopis ponechat, či vyhodit ho zmuchlaný do koše. Podle článku z Literárních novin je jeho ztvárnění součástí „vyjádření toho, že jej ostatní vidí jiného, než jaký ve skutečnosti je.“²⁹ Jako by si nasadil masku a předstíral, že je někým jiným, a byl tak přesvědčivý, že tomu uvěřila nejen společnost, ale i on sám. Jeho citová stránka se dere na povrch také při rozhovoru s Lenským na konci oslavy. Oněgin se snaží klidnou, přátelskou rozmluvou dokázat Lenskému, jak moc pro něj znamená jako přítel. Projevuje zprvu údiv a nevěřičnost, kterou vystřídá během jedné sekundy strach ze ztráty přítele, a Lenského objímá. Ten však na snahy Oněgina nereaguje a v neovladatelném vzteku pokračuje. V tu chvíli, jako by se v Oněginovi přepnula výhybka a s chladným hlasem přijal Lenského výzvu na souboj, při kterém Lenský umírá. Tím nastává zlomová proměna Oněgina, kdy se jeho postoje a pocity mění až k nepoznání. Nevěřičně se sklání nad bezvládným tělem přítele a tiskne si jej pevně k hrudi, se slzami v očích a s vědomím, že je to vše jeho vina. Nejspíše právě díky tomuto pocitu viny přijíždí o několik let později na ples v Petrohradě jako shrbený, psychicky zlomený muž. Když zahlédne Taťanu, získává však malou naději na lepší život. Během psaní dopisu Taťaně se v něm probudí vášeň, nervozita, touha a vnitřní neklid. V závěru je jasně rozpoznatelná bolest, hořkost a vnitřní zdrcenost, kterou Oněgin prožívá, a je zobrazena střídáním prudkých i něžných gest za doprovodu změn výrazů v obličeji.

²⁹ HRONEK, Patrik. In: Literární noviny. *Prožitá hloubka nejčistšího z citů.*, roč. 18, č. 45, s. 13. Dostupné z: <http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu>

Postavu Taťany Larinové zosobnila herečka Tereza Vilišová, která svými žensky elegantními, lehkými gesty a jemnou mimikou vyjadřuje utrpení, žal a vnitřní nepokoj, ale i lásku a zaujetí Oněginem. Divadelní ztvárnění klade především důraz na psychický, ale i fyzický vývoj Taťany. Zprvu je neohrabaná, naivní, zasněná a uzavřená dívka, která z důsledku neopětované lásky rychle dospěla a stala se z ní velice elegantní, přitažlivá a zásadová dáma. Avšak v momentu, kdy Oněgin přijíždí navštívit starého přítele, Generála, se potká s Taťanou a zůstávají sami v místnosti. V Taťaně se probouzí vzpomínky a její citový chlad na pár okamžiků ustupuje a nahrazuje ho láska a chvilkové štěstí. To však netrvá dlouho. Jelikož je Taťana již provdaná, tudíž má své povinnosti manželky, rychle se vyprošťuje z Oněginova objetí a opět nasazuje svou strohou masku a vnitřní bolest skrývá hrdě v sobě a odchází pryč z místnosti, pryč od Oněgina. Veškerá její velice emociální gesta a výrazy působí zcela neutřele, a ne příliš sentimentálně. Avšak při čtení Oněginova dopisu ze sebe Taťana v rychlosti vyhrkne text, bez sebevětšího citového zabarvení slov, či sebevětšího citového vyjádření. Jako by se bála toho, že drobné zaváhání by jí snad zabránilo v tom, aby svou řeč dokončila. Její výraz spíše připomínal velice zamyšlenou dámu, vzpomínající na již uplynulé a hluboce zakořenělé události. Taťana pomalu postupuje vpřed, jako by těmto vzpomínkám šla vstříc. Ve vypjatých situacích přecházel hlas Vilišové do šepotu, který zdůrazňoval hluboké city Taťany a vyjasňoval danou scénu po emoční stránce. V Literárních novinách je uvedeno, že: „Tereza Vilišová zcela s přehledem potvrzuje své výlučné postavení mezi místními mladými herečkami. Právě v její tváři se zračí každý záchvěv ženina nitra tak čistě, že by už nemusela používat slova. Na malém prostoru svého obličejě rozehrává velké divadlo vnitřního boje, který Taťana ve vztahu k Oněginovi zakouší.“³⁰

Další z postav, Vladimír Lenský, je v podání Lukáše Melníka zpodobněn jako mladý, neklidný a roztržitý básník. Je plný vášně a ideálů. Klukovský vzhled s rozčuchanými vlasy doplňovala i rychlá mluva a chvílemi až dětinská gesta. Například, když hrál s Olgou Larinovou šachy, a po každém svém tahu se nezrale chichotal a gestikuloval rukama jako malé dítě, co dostalo oblíbenou hračku. Jednal velice impulzivně, až cholericky, když vyzval Oněgina na souboj, který byl pro Lenského zhoubou. Lukáš Melník hraje Vladimíra Lenského velice výstižně. Olga Larinová v podání Sylvie Krupanské působila fyzicky velice vyspěle, ale duševně připomínala

³⁰ HRONEK, Patrik. In: Literární noviny. *Prožitá hloubka nejčistšího z citů.*, roč. 18, č. 45, s. 13. Dostupné z: <http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu>.

nevyzrálou, naivní dívku, která toužila po pozornosti, ale zároveň působila celkem nevinně. Larina, v podobě Kateřiny Krejčí, měla rázné vystupování a dbala na eleganci, čímž zapadala spíše mezi městské ženy. Chodila vzpřímeně a ladně. Byla oblečena do po kolena dlouhých pouzdrových šatů s nadýchanými dlouhými rukávy, což k tomuto dojmu přispívalo. Generál, Přemysl Bureš, představuje staršího moudrého pána, který toho má očividně již mnoho za sebou. Možná právě proto, když vycítí citové napětí mezi Olgou Larinovou a Evženem Oněginem, nijak nezasahuje a zaujímá klidný postoj.

Patrik Hronka v Literárních novinách uvádí: „Režisérovi se v tomto představení podařilo vyjevit lásku v její nejčistší podobě. Dnešní doba totiž takovým emocím a podobnému zpracování vůbec nepřeje. Láska bývá buď zlehčována, zesměšňována nebo je jen svou vlastní karikaturou. (...) Obdiv zaslouží i odvaha převést Puškinovy verše na divadelní prkna. S jistou mírou nadsázky by se totiž dalo tvrdit, že v dnešní době poezii skoro nikdo nečte. Dokonce ani ti, kteří ji sami píší. A tady verše slyšíme ze scény. Stávají se tak součástí promyšleného soustrojí divadelní inscenace. Vše dohromady vytváří účinnou rozbušku, která vtáhne diváka plně do děje, nedá mu vydechnout a na konci mu dopřává nevídanou situaci – emocionální výbuch, kdy má společně s hlavními představiteli slzy v očích.“³¹

Janu Mikuláškovu za pomoci ostatních, se povedlo vytvořit vyvážené a harmonicky zpracované divadelní ztvárnění, které je kvalitní po všech stránkách a působí jako celek. Byla vypracována i rozhlasová verze, v které vystupuje na rozdíl od divadelního ztvárnění i vypravěč.³²

³¹ HRONEK, Patrik. In: Literární noviny. *Prožitá hloubka nejčistšího z citů.*, roč. 18, č. 45, s. 13. Dostupné z: <http://patrikhronka.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistisiho-z-citu>.

³² Tamtéž.

2 Evžen Oněgin v Klicperově divadle

2.1 Divadlo a tvůrci inscenace

Klicperovo divadlo v Hradci Králové bylo zprovozněno roku 1885, přičemž roku 1948 v něm začal působit profesionální divadelní soubor. Královéhradecký soubor dosáhl největšího kariérního úspěchu až po převratu roku 1989. Tohoto roku byl zrekonstruován i areál Klicperova divadla. Divadlo se tak v důsledku těchto změn stalo centrem kulturního dění východních Čech.³³

Klicperovo divadlo působí hned na čtyřech scénách nacházejících se v historickém centru města, přičemž hlavní scéna obsahuje celkem čtyři sta diváckých míst. Druhá scéna, Studio Beseda, pojímá sto třicet sedadel a rozprostírá se u Malého náměstí, kde se hlavní vstup do Besedy nachází v ulici Mýtská. Třetí scéna (komorní scéna V podkroví) Klicperova divadla, je schopna obsadit padesát míst k sezení pro diváky. Poslední, čtvrtá scéna (letní scéna) se nachází v Dlouhé ulici a je schopna obsadit tři sta diváckých míst. Momentálně je tato scéna plně funkční v období letní sezóny. Mimo letní sezónu jsou v provozu většinou dvě scény, a to hlavní scéna a Studio Beseda.³⁴ Klicperovo divadlo se stalo hned čtyřikrát Divadlem roku České republiky, a to na základě prestižní ankety Nadace Alfréda Radoka³⁵. Zásluhy na získání těchto ocenění mělo umělecké vedení Klicperova divadla v podobě Vladimíra Morávka (1996-2005), Iva Krobota (2005-2007), Davida Drábka (2007-2017), či současné umělecké šéfové, Jany Sloukové. Klicperovo divadlo je také každoročním pořadatelem festivalů Divadlo evropských regionů a Čekání na Václava.³⁶

Spolupráce režijního tandemu SKUTR (Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský) započala již při studiích na DAMU. Už jejich absolventská představení vzbudila rozruch a nadšení u kritiků i pozitivní reakce ze strany diváků, což zapříčinilo, že byli přizváni ke

³³ PORTÁL HRADEC KRÁLOVÉ. *Instituce: Klicperovo divadlo* [online]. 2009 [cit. 22. 03. 2019]. Dostupné z: <https://instituce.hradeckralove.cz/instituce-klicperovo-divadlo-1100/#ixzz5jHTPIB7c>

³⁴ KLICPEROVO DIVADLO. *Oficiální stránky* [online]. 2019 [cit. 11. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/nase-sceny-556/>

³⁵ Jedná se o udělení výroční ceny za umělecké výkony v rámci českého divadla, která byla vydávána divadlům od roku 1992 na základě hlasování kritiků.

³⁶ PORTÁL HRADEC KRÁLOVÉ. *Instituce: Klicperovo divadlo* [online]. 2009 [cit. 22. 03. 2019]. Dostupné z: <https://instituce.hradeckralove.cz/instituce-klicperovo-divadlo-1100/#ixzz5jHTPIB7c>

spolupráci s ředitelem Divadla Archa, Ondřejem Hrabem, který jim nabídl tvůrčí rezidenci, Archa.lab.³⁷ Inscenace SKUTRu za svou tvorbu získaly mnoho cen, přičemž nejvýznamnější z nich jsou Grand Prix na mezinárodním festivalu FIST (Bělehrad, 2007), Cena diváků (tamtéž), Cena Evalda Schorma a Cena Josefa Hlávky. Zahraniční působení SKUTRu vyústilo v měsíční hostování v květnu 2008 na festivalu Fringe v Edinburghu (Skotsko), kde byli nominováni za inscenaci *Plačky*³⁸ na Total Theatre Awards a s inscenací *Joke Killers* poté zastoupili Českou republiku na světové výstavě Expo 2010 v čínské Šanghaji. Také byli třikrát nominováni na udělení Ceny Alfréda Radoka.³⁹

Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský se věnují především autorským představením, ve kterých kombinují tanec, pohyb, akrobacii, loutky, projekce a mnoho dalšího. Jedním slovem je možné označit jejich inscenační tvorbu za multižánrovou. Také spolupracovali s mnoha umělci. Jedním z nich je například Rost'a Novák, se kterým vytvořili společným úsilím inscenaci *La Putyka*⁴⁰, Adéla Laštovková Stodolová (*Malá smrt, Muži, Ženy*). Dodnes spolupracují s vynikajícím výtvarníkem Jakubem Kopeckým, s choreografem Janem Kodetem a se Simonou Rybákovou, která se specializuje na kostýmy. Režisérská dvojice také režírovala na předních českých scénách, jako je Národní divadlo v Praze, Divadlo Na zábradlí, Švandovo divadlo, Divadlo Petra Bezruče a HaDivadlo. V poslední době se SKUTR věnuje režírování inscenace *Sancho Panza* s divadelním souborem Cirk La Putyka, která má plánovanou premiéru 1. 10. 2019.

Inscenace *Evžen Oněgin* (2015) vznikla z podmětu již zmíněné Jany Sloukové, která oslovila známou režijní dvojici SKUTR. Ti pojali inscenaci *Evžen Oněgin* jako návaznost na předchozí spolupráci s Klicperovým divadlem – inscenaci *Labutí jezero* (2013). Pomyslnou trilogii o lásce završil neslavnější román od Borise Viana *Pěna dní* (2016). Jak prohlásil Lukáš Trpišovský: „(...) Pro nás je nejpodstatnější, že to je látka, která je obrazivá, a protože úzce spolupracujeme s výtvarníky Simonou Rybákovou a Jakubem Kopeckým, snažíme se vždy hledat náměty, které mají vizuální, obrazivý

³⁷ SKUTR. *Skutr – The theatre group* [online]. [cit. 24. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.skutr.org/skutr/cz>

³⁸ Společně s inscenacemi *Nickname, 8 – polib prdel kosům* byly vytvořeny v laboratoři Archa.lab v Praze. Tyto inscenace jim pomohly najít a upevnit vlastní „rukopis“.

³⁹ SKUTR. *Skutr – The theatre group* [online]. [cit. 24. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.skutr.org/skutr/cz>

⁴⁰ Za tuto inscenaci byli nominováni roku 2010 na Inscenaci roku Ceny Alfréda Radoka.

potenciál, nemusí se vše říkat jen ve slovech. To bylo pro mě zajímavé. Jak přetavit poezii na jeviště.“⁴¹

⁴¹ FRIČOVÁ, Ivana. In: Deník.cz. *Duo Skutr: S herci vytváříme naši společnou představu o Oněginovi* [online]. 02. 03. 2015 [cit. 26. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/divadlo/duo-skutr-s-herci-vytvarime-nasi-spolecnou-predstavu-o-oneginovi-20150301-4cxc.html>

2.2 Divadelní scénář (SKUTR)

Ačkoliv je Evžen Oněgin sepsán jako veršovaný román, v inscenaci se moc veršů nevyskytuje. Lukáš Trpišovský a Martin Kukučka jsou považováni kritičkou Lenkou Dombrovskou za „dekorativní režiséry“⁴². Dekorativností má na mysli „silnou touhu po výzdobě, hravosti, plnosti či mnohosti, a to nejen ve scénografii, ale i pohybové složce a textu“⁴³. Režijní dvojice si nikterak nerozdělila role dramaturga a režiséra. Spíše tyto dva posty spojují v dramaturgicko-režijní tvorbu. I když veřejně připouštějí, že Martin Kukučka se věnuje spíše zkoumání prostorů a aranžování scény, přičemž Lukáš Trpišovský se spíše zabývá textem k inscenacím, jelikož je vystudovaný dramaturg.⁴⁴ „Skutři mají výbornou schopnost vyzdvihnout skryté, umí hledat nezřejmé souvislosti, často pitvají a poté mikroskopicky zkoumají lidskou duši.“⁴⁵ V inscenaci velmi kvalitně zpracovávají různé situace⁴⁶, které se v románu ani nevyskytují a představují tak určitý kontrast mezi dílem Alexandra Sergejeviče Puškina a zmodernizovanou inscenací režijního tandemu SKUTR *Evžen Oněgin*. Režiséři si vytáhnou všechno podstatné z románu a přetvoří jej k obrazu svému. V divadelní adaptaci byla ponechána hlavní linie příběhu a motivy románu. Dekorativnost, až určitá výstřednost v herecké složce⁴⁷ však nemusí nutně zaujmout všechny diváky. Avšak pro většinu diváků spojení všech těchto vlastností na scéně znamená dokonalý, nepopsatelný zážitek.⁴⁸ „Inscenace má neuvěřitelně silnou, puškinovským duchem prosvětlenou atmosféru, je plná

⁴² DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 11. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-evzen-onegin-recenze>

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Lukáš Trpišovský a Martin Kukučka: Říkali nám Rozum a Štěstí* [online]. 03. 09. 2013 [cit. 25. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/lukas-trpisovsky-a-martin-kukucka-rikali-nam-rozum-a-stesti>.

⁴⁵ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 11. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-evzen-onegin-recenze>

⁴⁶ Například, když Taťána převezme kytici rudých růží od Oněgina a následně několik květů ukousne a vyplivne je na Oněgina. Tímto gestem jasně vyjadřuje svůj postoj vůči Oněginovi.

⁴⁷ Za výstřední scénku považují například, když Lenský udělá z Taťány mouchu a za doprovodu bzučení s ní přistane na lavičce vedle Olgy.

⁴⁸ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 11. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-evzen-onegin-recenze>

nejednoznačných obrazů a symbolů stvořených hravou imaginací, v nichž se setkává literární mýtus se současnou banalitou.“⁴⁹

První polovina pracovního scénáře je rozdělena do časově ohraničených sedmi dějství, které jsou od druhé poloviny scénáře odděleny přestávkou. V textu se vzácně vyskytují krátké a explicitní poznámky, které mají za úkol říci divákovi, kde se daná scéna a probíhající děj odehrává. Zároveň uvozují jednotlivé scény a příchody postav. V inscenaci se často vyskytuje zpívání lidových písní, které jsou v pracovním scénáři vyznačeny houslovým klíčem. Texty písní jsou vždy neúplné: „*Ej ta tráva pod kosú, lem še ugibuje. Aj moje silzičky ...*“⁵⁰ Texty písní vložené do scénáře jsou občas zpívány i ve francouzském nebo anglickém jazyce. V následující ukázce úryvku textu je zřejmá návaznost anglických vět na věty francouzské, které se navzájem harmonicky doplňují. Cizojazyčný text působí celistvě.

Oněgin: „*Parting is all you need to know of hell! Vive le Peterburg!*“

Všichni opakují: „*Parting! Vive le Peterburg!*“

Oněgin: „*Ma biche, mon petit chou. Monsieur generale!*“

Generál: „*Monsieur Oněgin!*“⁵¹

Cizojazyčný text mnohdy navazuje i na český text, jako tomu je i v monologu Oněgina: „*Monsieur Noire s požadavkem útočit z 30ti cm. Já byl nejbliž na 80. Útočím z 80ti cm. Nechávám za sebou prázdné řeči ještě prázdnějších lidí. Hanobím zákony cti, společnosti, lidstva... Už jen quatre-vingt, cinquante, vingt, quinze, huit centimètres, půlobrat a pak tiše ke starým světlům...Mami!*“⁵² Jazyk je povětšinou spisovný, avšak občas se v něm objeví i hovorová čeština, nespisovná slova, přejatá slova z cizího jazyka, dokonce i vulgarizmy.⁵³ Text je převážně prozaický, autorský a vznikl během zkoušení. Vyskytují se v něm nejen Puškinovy verše, ale i báseň *Plachta* od Michaila Jurjeviče Lermontova, kterou odříkává Tat'ána a během které sype navrácenou sůl zpět Zareckému do dlaně.

⁴⁹ RESLOVÁ, Marie. In: HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *SKUTR postavil Evžena Oněgina na hranici tohoto a onoho světa* [online]. 08. 04. 2015 [cit. 17. 06. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63818820-klicperovo-divadlo>

⁵⁰ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 4.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž, s. 1.

⁵³ Hovorová čeština (jo, maká), nespisovná slova (vocaď, pocaď), převzatá slova z cizího jazyka (outfit, petišá) a vulgarizmy (vole).

„Bělá se plachta osamělá
v modravé páře nad mořem...
Co hledá v dálce? Kam by chtěla?
Proč opouští svou rodnou zem?
Pod ní lesk blankytného moře
a nad ní zlatý slunce svit...
Ona si vzpurně žádá bouře,
jako by v bouřích jen – byl klid!“⁵⁴

Inscenace se inspirovala do jisté míry i satirou Ireny Douskové *Oněgin byl Rusák* a do představení byly smyslučně zakomponované motivy z dramatu *Višňový sad* od Antona Pavloviče Čechova.⁵⁵ „*Tamhle to je co? Višňový sad. Pokácet! A tamhle to je co? Likérka, tam pálíme z těch višni. Likérka... Nekácet!*“⁵⁶ Divadelní inscenace působí někdy až groteskně, avšak vyskytují se v ní i tragické prvky, které jsou často spojeny s tématem smrti. A tak vtipná poznámka je vzápětí vyvážena nečekanou, někdy až ironickou skutečností. Jako když Larin jedl pokaždé před spaním margotku, až se s ní jednoho osudného večera zadusil, nebo když zemřelý Lenský zvedá palec nahoru zpod kabátu, aby dal všem ironicky najevo, že je to skvělé. Režiséři nejspíše chtěli tragédii trochu zlehčit.

V pracovním scénáři není zcela jasné, kolik postav se v inscenaci vyskytuje, či jaká je jejich funkce, jelikož v mnoha případech je vše zapsáno příliš stručně a bez pomoci divadelní inscenace ani nejde řádně analyzovat pouhý scénář.⁵⁷ Je použito jen nezbytně potřebné množství textu, aby vystihl důležité informace a nastínil některé skutečnosti. Jednou z nich je i sen Oněgina, ve kterém k němu promlouvá jakýsi hlas a sděluje mu, že jeho otec je mrtev.⁵⁸

⁵⁴ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 6.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Text pochází z inscenace. V pracovním scénáři je napsaný pouze náznak textu, který je doplněný vsuvkou „improvizace“. Tamtéž, s. 3.

⁵⁷ Ve scénáři je například zapsáno pouze: *Oněgin čte dopis. Improvizace. Oněgin mačká dopis*. Tamtéž, s. 13.

⁵⁸ Tamtéž, s. 2.

Divadelní ztvárnění zobrazovalo na jevišti hlavní i vedlejší zápletky příběhu, které na sebe harmonicky navazovaly. Režiséři se nebáli ani zpodobnění některých scén, které by mohly znamenat komplikace v pochopení linie příběhu a postav⁵⁹. Pouze forma dopisů Evžena Oněgina a Taťány byla zachována ve verších⁶⁰. I když verše byly lehce pozměněny, obsahově zůstaly stejné. Jedním z hlavních motivů divadelní inscenace byl archetyp dopisu⁶¹, který režiséři zdůraznili přidáním dalších dopisů⁶². Dopis napsaný Taťanou, který začíná slovy: „*Píšu vám, a už jen to samo/ je víc než do slov mohu dát (...)*“⁶³, je v inscenaci v nezměněné podobě. Opakování slov v divadelním ztvárnění „*Píšu vám*“⁶⁴ má za účel zdůraznit časté míjení se a cyklení.

Mezi hlavní motivy činohry patří i smrt, která je v inscenaci stále přítomná, ať už v hromadě tlejícího listí a země, či v postavách zemřelých. Tento i onen svět se v královéhradecké divadelní adaptaci *Evžen Oněgin* stále střetávají.⁶⁵ Například ve snu Taťány, která se setkává s jiným světem, nebo když hovoří o lese sebevrahů. Také v podobě již zemřelého Lenského, se kterým se přišla Olga po jeho smrti rozloučit.⁶⁶ Na některé scény byl kladen důraz více než na druhé. Například na zobrazení snu Taťány, kdy zpívá píseň, co připomíná indiánskou píseň a provádí nějaký čarovný obřad, ve kterém pálí svůj vlas nejspíše v očekávání, že nalezne lásku. Sen také představuje určitou nespoutanost, nezdolitelnou touhu po lásce a sexualitu vyobrazenou pomocí svůdného tance.

⁵⁹ Například sen Taťány.

⁶⁰ Některé části veršů byly vynečány, jinak je dopis Taťány dá se říci totožný.

⁶¹ POT@LESK. Ročník 2015, č. 7. [online]. 30. 03. 2015 [cit. 19. 04. 2019]. Dostupné z: <https://issuu.com/klicperovo.divadlo/docs/potlesk14-07>

⁶² Dva dopisy od kněžny, dopis Vladimíra Olze a od Olgy Vladimírovi, dopis od tety Larinové, dopisy Anisje z cest Oněgina a dopis generála Oněginovi.

⁶³ POT@LESK. Ročník 2015, č. 7. [online]. 30. 03. 2015 [cit. 19. 04. 2019]. Dostupné z: <https://issuu.com/klicperovo.divadlo/docs/potlesk14-07>

⁶⁴ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 16.

⁶⁵ RESLOVÁ, Marie. In: HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *SKUTR postavil Evžena Oněgina na hranici tohoto a onoho světa* [online]. 08. 04. 2015 [cit. 17. 06. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63818820-klicperovo-divadlo>

⁶⁶ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: *Divadelní noviny. Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 19. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-vez-en-onegin-recenze>

Do inscenace byly vloženy i nové výstupy v podobě čtení dopisů, což napomáhalo navázat na hlavní dějovou linii a umocňovalo charakter postav, či monolog Lenského, který popisoval své umírání.

„Sedím v trávě, kolem jsou rozházené věci, Zarecký s vytřeštěnýma očima... Pozvolna se ochlazuje, pohasíná. Nikdo tady není; všichni odešli, zmizeli, ještě jsou slyšet jejich slábnoucí hlasy, šoupání, ozvěny kroků. Obrysy budov na pozadí oblohy se rozpíjejí do nekonečna. Pohasínající světlo s sebou bere vzduch – už není co dýchat. Tma prosakuje do kůže. Zvuky se schoulily do sebe, stáhly se jako hlemýžďí tykadla. Sedím a dívám se na vychladlou trávu. Chtěl bych jít ven, ale není kam. Najednou objevuji pravdu: už se nedá nic dělat – jsem tady.“⁶⁷

Text je zcela autorský a psaný v nevázané řeči. Zachycuje a zobrazuje většinu toho, co je zmíněno v Puškinových verších. Vyjadřuje určité uvědomění si smrti i touhu po návratu do života větou: „(...) Chtěl bych jít ven, ale není kam. (...)“. Monolog Lenského také zdůrazňuje jeho charakter a pózu romantického básníka sentimentální povahy. V inscenaci se objevují motivy Ruska. Například když Larin čte články z novin.

Larinová: (čte) *„Například takový kožich – must have této sezony, která ale pro kožichy určitě nebude tou poslední.“*

Larin: (čte) *„Minci z časů Dmitrije Donského našla obyvatelka Moskvy v jezdecké botě po pradědečkovi.“*

Larinová: (čte) *„Rozhodně si všechny tři pořídte balerínky – boty bez podpatku umějí odlehčit outfit, zároveň vám ale neuberou eleganci. Letos se nosí tvar spíše do špičky.“*

Larin: (čte) *„Rusové jsou potomky švédských Varjagů. Přitáhli ze severu.“*

(...)

Larin: (čte) *„Ruské korunovační klenoty opřádají legendy – Monomachova čapka pochází z doby Ježíšovy. Říšské žezlo z Prahy z roztaveného pásu Golema.“*

Larinová: (čte) *„Sestřičko moje, přijdou dny, kdy nebudeš mít náladu vymýšlet složité kombinace. Bílým topem nikdy nic nezkazíš.“⁶⁸*

⁶⁷ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 19.

⁶⁸ Tamtéž.

Čtení novin a dopisu na přeskáčku má za účel upozornit na odlišné hodnoty a záliby mezi ženami a muži. Zatímco ženy zajímá nejnovější móda, muže zajímá spíše dění v Rusku, popřípadě střelecké souboje. Text poukazuje také na to, že postarší manželský pár si v podstatě nemá co říci, a tak si každý říká to své. Ve scénáři jsou patrné i české motivy⁶⁹, které jsou zřetelné z Larinova čtení článků z novin: „(...) *Monomachova čapka pochází z doby Ježíšovy. Říšské žezlo z Prahy z roztaveného pásu Golema.*“

Hlavním tématem divadelní inscenace je neopětovaná a nešťastná láska. Kromě nešťastné lásky Taťány s Oněginem se v inscenaci poukazuje také na bezstarostnou lásku Olgy s Lenským, která končí tragickou smrtí Lenského. Olga se nakonec provdala za Zareckého. V inscenaci je také kladen důraz na lásku mezi jednotlivými členy rodiny Larinových, jako je otcovská⁷⁰ a sourozenecká. V inscenaci se můžeme setkat také s láskou přátelskou i mileneckou, a tak ji můžeme na scéně najít zastoupenou v mnoha různých podobách. Jeden z dalších motivů je i kontrast města a vesnice, čehož si můžeme povšimnout v poznámce Zareckého k Oněginovi. „*Vážený pane Oněgine. Toto není Petrohrad, tady se dělá rukama. Tady se maká, vole!*“⁷¹

Režiséři použili do inscenace i *Úryvky z Oněginova putování* z překladu Milana Dvořáka⁷², které byly inspirací pro Oněginovy tři dopisy z cest psané Anisje: „(...) *Před týdnem jsem odjel z Moskvy. Jsem teď v Nižním Novgorodu. (...)*“, „(...) *Z Astrachaně jsem odjel dřív a dovedl se na Kavkaz. (...)*“, „(...) *Z Oděsy jsem se přesunul k pobřeží Tauridy. (...)*“⁷³

V rozhovoru mezi Evženem Oněginem a nevolnicí Anisjou režiséři poukázali také na téma svobody, rovnosti a nezávislosti⁷⁴. Oněgin tato hesla několikrát zopakoval, ale nepřikládal jim veliký význam, jelikož se k ní choval dál jako ke služce⁷⁵. Režiséři

⁶⁹ Ve scénáři je i zmínka o tom, že Evžen Oněgin navštívil Karlovy Vary.

⁷⁰ Je nepřímou zobrazená již zesnulým Larinem, který si nenechá ujít rodinou oslavu dcery, svatby dcer.

⁷¹ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 6.

⁷² PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. *Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin*. 2. vyd. Přeložil Milan Dvořák. Praha: Romeo, 2007, s. 406-409.

⁷³ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 21.

⁷⁴ Oněgin osvobodil svou služebnou (duši) z povinné služby. Stala se z ní volná duše, která nevěděla, co se svobodou dělat, a tak zůstala dál v Oněginovi chtěla být sama nápomocná.

⁷⁵ Oněgin: „(...) *Duše volná uklid' to! Liberté vocad' pocad'. (...)*“ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 10.

vsunuli do textu Generála i zmínku o děkabristech, se kterými Puškin silně sympatizoval.⁷⁶

Inscenace se držela několika zdánlivě nedůležitých detailů z veršované předlohy, kdy například Evžen Oněgin pil Bordeaux a Mœet. Byly naznačeny i filozofické úvahy Lenského, kdy přemýšlel nad životem a diskutoval s Oněginem u sklenky vína nad nelehkostí bytí: „*Jenže ne svoboda, ale všední život je nesnesitelný! Lepší je shořet nežli vyhasnout!*“.⁷⁷

V inscenace se vyskytovaly jevištní zkratky. Děj byl zobrazen s odstupem pár let v několika krátkých výstupech. Scéna, ve které píše Generál dopis Oněginovi a zve ho na návštěvu do svého sídla, byla vložena do scény, kdy se Taťána vítá se svou tetou v Petrohradu a zároveň se obléká a připravuje na svou svatbu. Oněgin se o sňatku dozvídá z dopisu od Generála, ale až po příjezdu do Petrohradu Oněgin zjistí, že se Generál oženil s Taťanou Larinovou. Setkání Oněgina a Taťány na plese bylo vynecháno. Oněgin spatří Taťanu a Generála sedící u šálku čaje za prosklenou stěnou, na kterou Oněgin píše dopis. V dopise se Taťaně vyznává ze svých citů. Verše byly zachovány, ale razantně zkráceny. Taťána viditelně znervózní a vybíhá ven za Oněginem.

„(...) *Možná bych vážně strašně ráda všechno vyměnila za zpustlý sad, pár knih, tichý dům...Ivané, Ivané! Polib mě..! A teď tě žádám: Nech mě být. Zachovej si v srdci důstojnost a čest. A za to ti nebudu lhát. Evžene Oněgine, miluji tě ... Mám muže a tomu chci být věrná.*“⁷⁸

Taťanin monolog je autorský text režisérů, který však obsahuje všechny potřebné informace, jaké jsou ve veršované předloze Puškina. Text znatelně poukazuje i na vnitřní boj a váhavost Taťány, jestli činí dobře. Jedná se také o poslední monolog na divadelním jevišti, po kterém následuje krátká němá scéna, kdy Taťána odchází od Oněgina i z místnosti. Tím inscenace končí.

⁷⁶ Generál: „(...) *Krajina už zamrzla, při cestě leží mnoho drozdů, kteří nestačili odletět., vlečeme se s celým plukem dál a dál na východ a rádi bychom už dostali rozkaz k návratu do Petrohradu. K čertu s těmi děkabristy!*“ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 17.

⁷⁷ Tamtéž, s. 9.

⁷⁸ Tamtéž, s. 24.

2.3 Hudba a kulisy, rekvizity a osvětlení

„Aby nedošlo k omylu, hradecký *Evžen Oněgin* není žádnou odtažitou a zapeklitou alternativou či šifrou pro vyvolené, naopak je vstřícným lyrickým dramatem podmínovaným nenaplněným citem, který by se dal krájet. To umocňují sugestivní, byť střídá muzika Michala Nejtka, jež si rozumí s ruskými lidovkami i Georgesem Brassensem, a také zcizovací gagy, komentáře, a hlavně přesně dávkovaná nadsázka. Herci jsou chórem, každý má však své velké sólo.“⁷⁹ Režijní dvojice SKUTR, ve spolupráci s Jakubem Kopeckým a ostatními, se snaží odvyprávět příběh tak, aby zůstal zachován a zároveň měl nádech dnešní doby.

V inscenaci převládají výrazové prostředky nad scénářem. Některé scény byly natolik vystihující, že k nim nebyl zapotřebí ani doplňující text dramatu. Scénu doprovázel zpěv nebo hudba. V první části inscenace se podstatně více vyskytuje zpěv částí lidových písní v provedení samotných herců. Písně mají za úkol navodit atmosféru života na venkově. Když se na konci inscenace děj přemístí do Petrohradu, písně ustávají. Některé texty písní byly i v jiném než českém jazyce. Například ve scéně, kdy Lenský s Oněginem pijí Moët a zpívají si francouzskou píseň *Le Bulletin de santé*, kterou složil Georges Brassens.

Oněgin a Lenský: (Zpívají) „*C'est beau, c'est généraux, c'est grand, c'est magnifique! Et, dans les position les plus phornographiques. Je leur rends les honneurs á fesses rabattues, Sur des tas de bouillons, des paquets d'invendus.*“⁸⁰

Kulisy představují Rusko, které je „spíš tušené než viděné, což určuje scéna Jakuba Kopeckého, ohromná zimní zahrada plná přízraků s patinou omšelosti a dávné opuštěnosti, v níž ani jedna rekvizita není zbytečná.“⁸¹ Hlavní kulisou na scéně je veliký, lehce zchátralý dům, který v sobě má v pozadí ve stěně zakomponovaná velká tabulová okna se starými hliněnými květináči. Ve stěně jsou také umístěné zasunovací dveře s prosklenými okénky, které pomyslně působí i jako dveře do posmrtného světa či života.

⁷⁹ MAREČEK, Petr. In: iDnes.cz. *RECENZE: Hradecký Evžen Oněgin uhrane. A to šetří verši, nikoliv poezii* [online]. 11. 03. 2015 [cit. 29. 04. 2019]. Dostupné z: http://www.idnes.cz/kultura/divadlo/evzen-onegin-recenze.A150311_110612_divadlo_ts

⁸⁰ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 8.

⁸¹ MAREČEK, Petr. In: iDnes.cz. *RECENZE: Hradecký Evžen Oněgin uhrane. A to šetří verši, nikoliv poezii* [online]. 11. 03. 2015 [cit. 29. 04. 2019]. Dostupné z: http://www.idnes.cz/kultura/divadlo/evzen-onegin-recenze.A150311_110612_divadlo_ts

Právě v pozadí zmíněných oken se odehrávají scény, které adaptaci doplňují.⁸² V konečné scéně se v otevřených prosklených zasunovacích dveřích objeví velká prosklená bílá kostka, ve které Taťána pije čaj s Generálem.

Rekvizity se v divadelní inscenaci používají opakovaně. Zdůrazňované byly zejména prázdné sklenky na víno, které hrály určitou roli v životě Oněgina a byly také symbolem při loučení se se zemřelým Vladimírem, přítelem Oněgina. V snu Taťány také vyplnily funkci svícňů, které osvětlovaly tváře herců v přítomí. Vícekrát byla využita i kytice rudých růží, která sloužila jako dárek k svátku, pohřební kytice na pohřbu Lenského i jako svatební puget. Symbol dopisu se mnohonásobně opakoval v inscenaci v podobě nažloutlých listů papírů. Jako když nevolnice Anisja předala dopisy z Oněginových cest do rukou Taťány. Ta je pevně svírala zmuchlané v ruce. Do scény přijde Larinová a dotáhne zpoza skleněných kulis veliké dřevěné saně. Oznamí Taťaně, že se stěhují do Petrohradu. O něco méně byly využity pistole, které se vyskytovaly v úvodním snu Oněgina a při souboji Oněgina s Lenským v doprovodu hlasité rány evokující zvuk ze střelné zbraně. Lenský si sedá na zem a pronáší svůj dialog, ze kterého je zřejmé, že byl zasažen a umírá.

Osvětlení v domě se střídalo většinou podle dnu, noci či při romantických scénách. Denní scény byly plně nasvíceny, přičemž noční pouze lehce osvíceny svíčkou či petrolejkou natolik, aby byla rozpoznatelná mimika herce. Osvětlení také umocňovalo náladu a celkovou atmosféru v jednotlivých scénách. Při milostných, intimních scénách bylo světlo ztlumeno, čímž navodilo romantickou atmosféru. *„Režiséři pro odlišení prostředí i rozličných stavů postav používají průhlednou oponu a variabilní jevišťaťka. (...) Inscenace se nese v pomalém, roztouženém duchu, přesto nechybí humorné okamžiky“*⁸³

⁸² Například když mrtvý Larin po pohřbu odchází dveřmi na věčnost a v různých scénách opět vchází zpět do děje jako duch.

⁸³ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 11. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralovevzen-onegin-recenze>

2.4 Interpretace postav a herci

Evžen Oněgin je vydařená inscenace, které nechybí ani lehká nadsázka a hravost. Je smysluplně dekorovaná a nacházejí se v ní i expresivní výstupy⁸⁴. Roli Taťány představuje Pavlína Štorková, která ji interpretuje jako ctnostnou a uzavřenou mladou dívku s bohatým vnitřním světem a zároveň dokáže „romanticky zjištěné city vyjevovat vroucně i věcně zároveň.“⁸⁵ Taťána je toužící, vášnivou, a hlavně osobitou ženou, přičemž Olga v obsazení Marie Poulové je spíše zobrazena jako ztřeštěná, energická krasavice a působí lehce naivně a nedospěle. Isabela Smečková Bencová hraje roli nevolnice Anisji. Působí spíše v pozadí příběhu. Je velice hodná, poslušná a pomáhá Oněginovi v počátcích zorientovat se na statku. Kontrastu je možné povšimnout si nejen u dvou dvojic, Evžena a Taťány i Lenského a Olgy, ale i u Larinové a Tety (Kamily Sedlářové) bydlící v Petrohradu. Právě ty mají společné zalíbení v módních výstřelcích⁸⁶. V inscenaci se objevuje navíc, oproti původní verzi veršovaného románu Alexandra Sergejeviče Puškina, postava Černoočky, což je kočka, společnice Evžena Oněgina, kterou hraje Natálie Holíková⁸⁷. Úlohou Černoočky je zpestřit inscenaci svým vystupováním a ladnými pohyby vnést do inscenace lehkost. Může se zdát, že Černoočka částečně i vyjadřuje emoce Oněgina. Například když vyjadřuje Taťáně svou přízeň či když syčí na Zareckého.

Účesy žen se upravují na scéně spolu s oblečením, které má připomínat stříhem Puškinovu dobu. Některé ženy v inscenaci odívají šaty, které s nimi, dá se říci, rostou a fungují na principu „origami“. Tyto šaty navrhla kostymérka Simona Rybáková. Nenáročnou úpravou se oděvy staly během divadelní inscenace svatebními dlouhými šaty i róbou vdané ženy. Šaty jsou ve většině případů v pastelových barvách, až na Larina (Hynek Pech), který je oblečen do černého oděvu.⁸⁸

⁸⁴ Například, když Taťána (Pavlína Štorková) píše dopis Oněginovi. V jednom momentě skáče na Oněgina a obepíná ho svými nohama a rukama.

⁸⁵ RESLOVÁ, Marie. In: HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *SKUTR postavil Evžena Oněgina na hranici tohoto a onoho světa* [online]. 08. 04. 2015 [cit. 17. 06. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63818820-klicperovo-divadlo>

⁸⁶ Larinová: (čte) „*Sestřičko moje, přijdou dny, kdy nebudeš mít náladu vymýšlet složité kombinace. Bílým topem nikdy nic nezkažíš.*“ EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 4.

⁸⁷ V první scéně inscenace Natálie Holíková hraje i milenkou Evžena Oněgina.

⁸⁸ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 29. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-vezzen-onegin-recenze>

Muži odívají elegantní obleky světlých barev, ale více než odívání je zajímaví souboje, což poukazuje na kontrast rozdělení zájmů mezi muži a ženami. V roli Evžena Oněgina je Miroslav Zavičár, který představuje spíše lehkovážného floutka. Avšak pod váhavými gesty skrývá touhu a vášně, kterou vzápětí vystřídá zoufalost a zklamání. Vladimír Polívka, který hraje roli nedospělého básníka Lenského, působí spíše jako nerozvážený, roztržitý a zásadový intelektuál. Nesmírně groteskní prvky do příběhu vnáší neustále ignorovaný a pro postavy nedůležitý Zarecký v podobě Davida Smečky, který jeví zájem o Taťánu, která o něj nikoli. Nakonec se ožení s Olgou. Generála a později i manžela Taťány hraje Ondřej Malý jako vyzrálého, sebevědomého muže, který občas může působit nudně a strojeně.⁸⁹

Velká část textu vznikala v průběhu zkoušení na jevišti. Herci neměli od režijního dua SKUTR dán text, podle kterého by se museli řídit slovo od slova. Naopak dostali možnost i v některých vyhrazených scénách improvizovat, což je zřejmé i z pracovního scénáře.

⁸⁹ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 29. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-evzen-onegin-recenze>

3 Komparace inscenací

Kritička Lenka Dombrovská se vyjadřuje k Mikuláškově interpretaci inscenací takto: „Pro Mikuláškovy inscenace bývá typická ironizace a pootáčení původního významu replik, filmový střih a výrazná výtvarná optika, která se vymyká běžným divadelním konvencím a pro niž ho někteří nazývají režisérem působivých obrazů.“⁹⁰ Podle kritika Patrika Hronka se „režisérovi v tomto představení podařilo vyjevit lásku v její nejčistší podobě. (...) Obdiv zaslouží i odvaha převést Puškinovy verše na divadelní prkna. (...) Stávají se tak součástí promyšleného soustrojí divadelní inscenace. Vše dohromady vytváří účinnou rozbušku, která vtáhne diváka plně do děje, nedá mu vydechnout a na konci mu dopřává nevídanou situaci – emocionální výbuch, kdy má společně s hlavními představiteli slzy v očích.“⁹¹ Ke dvojici SKUTR se kritička Dombrovská vyjadřuje takto: „Lukáše Trpišovského a Martina Kukučku považuji především za dekorativní režiséry. Zdobnost ovšem nemusí nutně znamenat líbivost (...). Nemyslím tím ani určitou povrchnost, naopak – Skutři mají výbornou schopnost vyzdvihnout skryté, umí hledat nezeřejmé souvislosti, často pitvají a poté mikroskopicky zkoumají lidskou duši. Dekorací myslím silnou touhu po výzdobě, hravosti, plnosti či mnohosti, a to nejen ve scénografii, ale i pohybové složce a textu. (...) královéhradecká inscenace *Evžen Oněgin* je velkolepá. Dokonale v ní zúročují, zviditelňují a zdivadelňují momenty v románu třeba jen tušené. Přetvářka, schovávání se a kontrast jsou v díle A. S. Puškina podstatné, a to všechno tito režiséři umí vytáhnout na povrch a přetvořit k obrazu a příběhu svému.“⁹²

Obě verze divadelní inscenace *Evžen Oněgin* se od předlohy veršovaného románu Alexandra Sergejeviče Puškina lišila svým výrazně rozdílným pojetím textu, kdy se režisér Jan Mikulášek přikláněl spíše k použití veršů a autorský text použil zřídka. I když byl upotřeben veršovaný text, scénář byl razantně zkrácen a doplněn o některé autorské verše. Přičemž režijní duo SKUTR „se Puškinovu nesmrtelnému romantickému dílu

⁹⁰ NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ. *Jan Mikulášek: životopis*. Příspěvková organizace statutárního města Ostrava. [online]. 2018 [cit. 03. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.ndm.cz/cz/osoba/677-mikulasek-jan.html>.

⁹¹ HRONEK, Patrik. In: Literární noviny. *Prožítá hloubka nejčistšího z citů.*, roč. 18, č. 45, s. 13. Dostupné z: <http://patrikhronk.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu>

⁹² DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 16. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-evzen-onegin-recenze>

poklonilo, ale pak šli vlastní cestou.“⁹³ Inscenaci pojali spíše novodobějším pojetím vyjádřeným pomocí autorského, prozaického textu. „Osekali Puškinovo veršované drama na nejzákladnější dějovou linku, místo složitých veršů přihodili úderné rýmy svépomocné výroby– a pak to všechno doplnili spoustou náladotvorných a cituplných scénických atrakcí, doprovázených v podkresu tklivým klavírem.“⁹⁴ Verše se vyskytovaly zřídka, a to pouze v hlavních bodech dějové linie románu, kde jsou zkráceny (například dopis Oněgina, dopis Taťány) a doplněny o nový text. Obě dvě inscenační podoby zachovaly hlavní body dějové linie románu. I když v ostravské inscenaci chyběly některé vedlejší scény a postavy, jejich text byl vložen do úst hlavních postav.⁹⁵ V královéhradecké inscenaci se naopak vyskytovala postava, která se v předloze nevyskytovala (němá postava Černoočky). V obou předlohách na sebe scény plynule navazují a změny v inscenacích nijak nepoškozují plynulost scén a jejich pochopení.

Dramatický příběh obsahuje v obou divadelních adaptacích i komický nádech, který se však odlišuje v projevu. V ostravské verzi inscenace jsou komické prvky použity zejména v kontrastu mezi mluveným slovem a zobrazovanou realitou. Vtipně působily i neverbální jevištní zkratky, ve kterých se kladl důraz na jednotlivé charakteristiky postav⁹⁶. Humor v ostravském divadelním ztvárnění působil v porovnání s královéhradeckou inscenací spíše konzervativněji a lehce. Komická složka divadelní adaptace režijního dua SKUTR spočívala zejména v textu inscenace, scénických vsuvkách a hereckých ztvárněních.⁹⁷ Na humor byl v inscenaci kladen zřetelný důraz, avšak tragickou složku příběhu nikterak nezesměšnil, naopak drama odlehčil a vykontrastoval.

Kostýmy v inscenacích byly od sebe odlišné i stylově. V divadelním ztvárnění románu Jana Mikuláška ženy odívaly lehce extravagantní šaty pastelových barev a měly natupírované paruky mikádového střihu. Zřetelně výrazné líčení bylo zjevné jak o herců,

⁹³ DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 03. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralovevzen-onegin-recenze>

⁹⁴ MIKULKA, Vladimír. In: NADIVADLO. *Mikulka: Divadlo evropských regionů Hradec Králové* [online]. 28. 06. 2015 [cit. 17. 06. 2019]. Dostupné z: https://nadivadlo.blogspot.com/2015/06/mikulka-divadlo-evropskych-regionu_28.html

⁹⁵ Chybí rozhovor Taťány s chůvou, kde se v inscenaci role chůvy vůbec nevyskytuje. Rozhovor je částečně vložen do scénáře Olgy.

⁹⁶ Například když Olga hrála s Lenským šachy (chichotání, naivita).

⁹⁷ Například, když Lenský dělá z Taťány mouchu, nebo když chce Oněgin pokácet višňový sad a poté si to rozmyslí kvůli pálení višni v likérce.

tak i u hereček. Taťána oblékla celkem dvoje šaty po dobu celé divadelní inscenace. Avšak v inscenaci Lukáše Trpišovského a Martina Kukučky měla Taťána pouze jedny šaty, které se po dobu celé divadelní adaptace upravovaly. Účesy působily přirozeně v podobě polorozpadlých copů a drdolů. Líčení postav bylo ve srovnání s ostravskou verzí nevýrazné.

Zřejmá byla i rozdílnost kulis a jevištního prostoru. Scénická realizace Jana Mikuláška se většinu času odehrávala v honosné bílé místnosti, která byla doplněna o bílé motivy, což bylo vizuální projekcí honosného sídla vyšší vrstvy. Mezi výraznými oděvy a nevýraznými kulisami docházelo k značnému vizuálnímu kontrastu. Královéhradecká scénografie působila dojmem zimní zahrady, která byla obohacena rekvizitami v podobě, například, ruských saní. Právě tyto sáně napomáhaly evokovat ruskou atmosféru. Inscenace jsou doprovázeny odlišným typem hudby. V ostravském divadelním ztvárnění byla použita autorská hudba „*evokující salóny carského Ruska první půle devatenáctého století*“⁹⁸, jejímž autorem byl samotný Jan Mikulášek. Hudba působí vznešeně a klidně. Přičemž v královéhradecké inscenaci se povětšinou vyskytují lidové písně, které nastiňují spíše atmosféru ruského venkova. Hudba podtrhuje danou situaci a atmosféru scény.

V inscenacích se nacházejí scény, které jsou v adaptacích zobrazeny stejně, nebo podobně. Například, když se Oněgin dvoří Olze za účelem pomsty Lenskému a objevují se zrychlené opakující se pohyby, gesta i řeč za doprovodu hudby. Vše vedlo postupně až k vyhocenému konfliktu mezi Oněginem a Lenským, který vyústil v souboj. Ten však probíhá v inscenacích odlišně, stejně jako tanec Olgy s Oněginem. V Mikuláškově verzi je vyobrazena chvilka, ve které sedí Oněgin i Lenský na židlích s pistolí v klíně a Oněgin se snaží Lenskému souboj vymluvit a připomenout mu své přátelství k němu. Poté následovalo pár sekund ticha a pád obou herců k zemi za doprovodu výstřelu. Oněgin po chvíli vstává a dává tak najevo, že vyhrál souboj. V královéhradecké verzi byl souboj zobrazen formou tradičního postoje protivníků proti sobě za odříkání pravidel sekundanty. Po výstřelu nastal také okamžik zaváhání a až po chvíli se ukázalo, kdo byl vlastně zasažen. Poté následoval monolog Lenského, který umírá za doprovodu hudby. Právě ta umocňuje tragickou atmosféru. Lenský i Larin byli v inscenaci i po smrti a

⁹⁸ KŘÍŽ, J. P. In: Divadlo Petra Bezruče. *Puškinova báseň konečně znovu na scéně* [online]. 10. 10. 2007 [cit. 03. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.bezrucci.cz/aktualita/438/prave-vyslo>.

představovali přízraky a existenci jiného světa. V Mikuláškově verzi smrt Larina byla pouze uvozena řečovými prostředky a mrtvý Lenský byl doslova odtažen ze scény.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo porovnat dvě různé varianty scénického zpodobnění veršovaného románu Alexandra Sergejeviče Puškina *Evžen Oněgin*. V práci jsem posuzovala, jak si režiséři i herci poradili s předěláním nedramatických veršů předlohy do divadelní adaptace a do jaké míry byly verše i děj pozměněny. Zabývala jsem se i tím, z jakých literárních či dramatických děl režiséři čerpali pro svou tvorbu, jaké byly využity výrazové prostředky i to, jakým dojmem působily inscenace obou divadel. V poslední kapitole jsem porovnávala, v čem jsou dané inscenace odlišné, a v čem se naopak shodují. Porovnávala jsem jak vizuální prostředky, kulisy a rekvizity, tak i herecké obsazení (kdo v scénické realizaci chyběl, a kdo naopak byl v inscenaci navíc, či byl nahrazen).

Obě inscenace byly úspěšné a odehrané v jiném pojetí. Inscenace Jana Mikuláška ponechává poezii a atmosféru devatenáctého století a je spíše konzervativnější, přičemž inscenace dua SKUTR obsahuje spíše modernější a komičtější prvky jak ve scénáři, tak i v herecké složce, avšak zachovává a nikterak nezesměšňuje tragický příběh. U obou scénářů inscenací byl brán zřetel na originální předlohu, i když nebylo cílem jít přesně v jejích stopách, ale přetvořit ji k obrazu svému. Jan Mikulášek vycházel z dramaturgie Jaroslava Janovského, kterou značně zredukoval a přidal i vlastní inscenační prvky. Režijnímu duu SKUTR se podařilo zaujmout diváky autorským a osobitým přístupem k předloze a adaptaci přetvořili do aktuální, originální scénické podoby. V ostravské inscenaci byl kladen důraz především na přesné režijní vedení. U jevištních prostředků byla jasná bohatost, stylizace a inspirace filmovou režii, která je pro Mikuláškovu tvorbu typická. Emotivní a romantické vyznění bylo podpořeno nejen herci, ale i komorním prostorem divadla, kde jednotlivé scény krásně vynikly. Zdůrazněny byly především hlavní postavy příběhu, přičemž vedlejší postavy byly spíše v pozadí, což mělo za účel poukázat na psychické rozpoložení hlavních postav. V královéhradecké inscenaci hrála roli i fantazie a byl kladen důraz především na hereckou složku, skrze kterou byly za doprovodu hudby a zpěvu lidových písní zpodobněny různé situace a bylo poukázáno i na svět mrtvých. Hovorové prostředky, a i některé scénky působily spíše novodobě a kontrastovaly s kostýmy a kulisami, které zastupovaly v podstatě dobu devatenáctého století. V hlavní linii příběhu se vyskytovaly jak hlavní postavy, tak i postavy vedlejší.

Mohu říci, že jsem se zprvu dávala přednost spíše ostravské inscenaci Jana Mikuláška, ale po pečlivém rozboru a dodatečném pochopení některých scén se přikláním ke královéhradeckému divadelnímu ztvárnění pod vedením režijního dua SKUTR. Královéhradecká adaptace pro mě byla o něco zajímavější tím, jak byl román zpracován a převeden na scénu. Jak ostravská, tak i inscenace Klicperova divadla provedla diváka složitou linií příběhu a ten pak odcházel po skončení inscenace s nezapomenutelným zážitkem. Obě inscenace hodnotím velice kladně, a i když jsou od sebe rozlišné, povedené jsou obě.

Zdroje

ČESKÁ TELEVIZE. *Pro poezii nejsou verše třeba, zjistil Oněgin v Hradci* [online]. 15. 03. 2015 [cit. 28. 04. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1511190-pro-poezii-nejsou-verse-treba-zjistil-onegin-v-hradci>

DIVADLO PETRA BEZRUČE. In: *Evžen Oněgin: Princip zrcadla* [online]. [cit. 10. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.bezrucy.cz/hra/evzen-onegin/>

DIVADLO V DLOUHÉ. *SKUTR*. [online]. 2019 [cit. 03. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadlodlouhe.cz/soubor/skutr/>

DOLNÍČKOVÁ, Markéta. In: Divadelní noviny: Kritika. *Lék na generální nudu*. [online]. [cit. 29. 08. 2018], č. 18. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=14811>.

DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Bouřlivé výšiny divadelní* [online]. 05. 03. 2012 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/bourlive-vysiny-divadelni>

DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Lukáš Trpišovský a Martin Kukučka: Říkali nám Rozum a Štěstí* [online]. 03. 09. 2013 [cit. 25. 10. 2016]. Dostupné z: <http://www.divadelninoviny.cz/lukas-trpisovsky-a-martin-kukucka-rikali-nam-rozum-a-stesti>.

DOMBROVSKÁ, Lenka. In: Divadelní noviny. *Začátky a konce sladkobolného toužení* [online]. 01. 04. 2015 [cit. 19. 04. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/klicperovo-divadlo-hradec-kralove-evzen-onegin-recenze>

EVŽEN ONĚGIN. In: [Klicperovodivadlo.cz](http://www.klicperovodivadlo.cz) [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

EVŽEN ONĚGIN – text [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Ostrava: Divadlo Petra Bezruče, 2007, s. 44.

EVŽEN ONĚGIN – pracovní scénář [elektronický textový dokument]. *Divadelní scénář*. Hradec Králové: Klicperovo divadlo, 2015, s. 24.

EVŽEN ONĚGIN [záznam divadelní inscenace]. Zdramatizovali Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský podle románu Alexandra Sergejeviče Puškina. Režie Martin Kukučka, Lukáš Trpišovský. Klicperovo divadlo. 20. 03. 2015.

EVŽEN ONĚGIN [záznam divadelní inscenace]. Zdramatizoval Jan Mikulášek podle románu Alexandra Sergejeviče Puškina. Režie Jan Mikulášek. Divadlo Petra Bezruče. 06. 10. 2008.

FRIČOVÁ, Ivana. In: Deník.cz. *Duo Skutr: S herci vytváříme naši společnou představu o Oněginovi* [online]. 02. 03. 2015 [cit. 26. 03. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/divadlo/duo-skutr-s-herci-vytvarime-nasi-spolecnou-predstavu-o-oneginovi-20150301-4cxc.html>

HRONEK, Patrik. In: Literární noviny. *Prožitá hloubka nejčistšího z citů.*, roč. 18, č. 45, s. 13. Dostupné z: <http://patrikhronek.blog.cz/1006/prozita-hloubka-nejcistsiho-z-citu>

JUST, Vladimír. In: Bezruci.cz, *Historie Divadla Petra Bezruče* [online]. 2018 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <http://www.bezrucic.cz/text/46/historie>.

KLICPEROVO DIVADLO. *Oficiální stránky* [online]. 2019 [cit. 11. 05. 2019]. Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/nase-sceny-556/>

KŘÍŽ, J. P. In: Divadlo Petra Bezruče. *Puškinova báseň konečně znovu na scéně* [online]. 10. 10. 2007 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <http://www.bezrucic.cz/aktualita/438/prave-vyslo>.

LENARTOVÁ, Eva. In: Český rozhlas Vltava. *A. S. Puškin: Evžen Oněgin. Bezruče* [online]. 27. 01. 2018 [cit. 29. 08. 2018]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/a-s-puskin-evzen-onegin-6679483>

MAREČEK, Petr. In: iDnes.cz. *RECENZE: Hradecký Evžen Oněgin uhrane. A to šetří verši, nikoliv poezii* [online]. 11. 03. 2015 [cit. 29. 04. 2019]. Dostupné z: http://www.idnes.cz/kultura/divadlo/evzen-onegin-recenze.A150311_110612_divadlo_ts

MIKULKA, Vladimír. In: NADIVADLO. *Mikulka: Divadlo evropských regionů Hradec Králové* [online]. 28. 06. 2015 [cit. 17. 06. 2019]. Dostupné z: https://nadivadlo.blogspot.com/2015/06/mikulka-divadlo-evropskych-regionu_28.html

NÁRODNÍ DIVADLO. *Jan Mikulášek: režisér* [online]. [cit. 10.05.2019]. Dostupné z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/umelec/jan-mikulasek>

NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ. *Jan Mikulášek: životopis*. Příspěvková organizace statutárního města Ostrava. [online]. 2018 [cit. 03.05. 2019]. Dostupné z: <https://www.ndm.cz/cz/osoba/677-mikulasek-jan.html>.

PORTÁL HRADEC KRÁLOVÉ. *Instituce: Klicperovo divadlo* [online]. 2009 [cit. 22. 03. 2019]. Dostupné z: <https://institute.hradeckralove.cz/institute-klicperovo-divadlo-1100/#ixzz5jHTPIB7c>

POT@LESK. Ročník 2015, č. 7. [online]. 30. 3. 2015 [cit. 19. 04. 2019]. Dostupné z: <https://issuu.com/klicperovo.divadlo/docs/potlesk14-07>

PUŠKIN, Aleksandr Sergejevič. *Evžen Oněgin: Jevgenij Onegin*. 2. vyd. Přeložil Milan Dvořák. Praha: Romeo, 2007, s. 430. ISBN: 80-86573-17-6.

PUŠKIN, Aleksandr, Sergejevič. JANOVSÝ, Jaroslav. *Evžen Oněgin: Drama o 3 dějstvích (10 obrazech)*. 1. vyd. Praha: Československé divadelní a literární jednatelství, 1951, s. 67.

RESLOVÁ, Marie. In: HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *SKUTR postavil Evžena Oněgina na hranici tohoto a onoho světa* [online]. 08. 04. 2015 [cit. 17. 06. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-63818820-klicperovo-divadlo>

SEVERSKÉ LISTY. *Hans Christian Andersen v pražské Arše*. [online]. 10. 3. 2005 [cit. 03. 06. 2019]. Dostupné z: <https://www.severskelisty.cz/kultura/kult0273.php>

SKUTR. *Skutr – The theatre group* [online]. [cit. 24. 03. 2019]. Dostupné z: <http://www.skutr.org/skutr/cz>

Přílohy

Příloha č. 1

Inscenace Divadla Petra Bezruče⁹⁹

Foto č. 1: Žití v Petrohradu. Neustálé pozvánky na plesy. Nuda. Zleva Evžen Oněgin (Tomáš Dastlík) a napravo sluha Guillot (Tomáš Krejčí). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

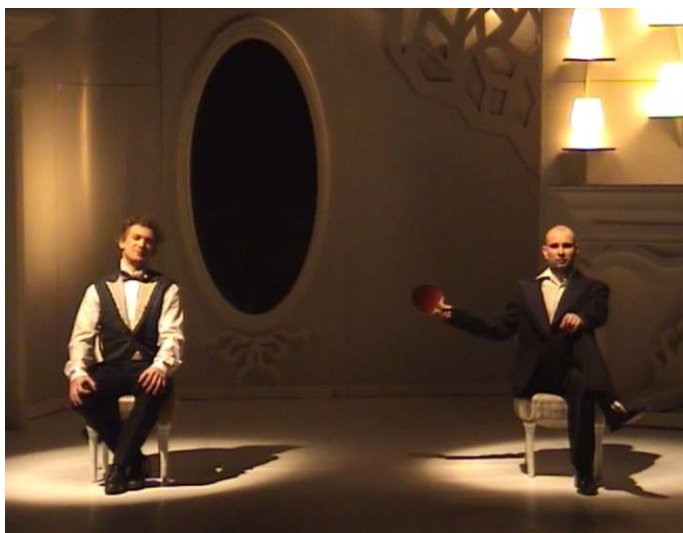

Foto č. 2: Návštěva Lenského (Lukáš Melník) u Oněgina (Tomáš Dastlík) na statku. Oněgin se opět nudí. Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

⁹⁹ EVŽEN ONĚGIN [záznam divadelní inscenace]. Zdramatizoval Jan Mikulášek podle románu Alexandra Sergejeviče Puškina. Režie Jan Mikulášek. Divadlo Petra Bezruče. 6. 10. 2008.

Foto č. 3: Oněgin na návštěvě u Larinových. Zleva Lenský (Lukáš Melník), Olga (Sylvie Krupanská), Oněgin (Tomáš Dastlík), Larinová (Kateřina Krejčí). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 4: Taťána netrpělivě vyčkává příjezd Oněgina. Lenský hraje šachy s Olgou. Zleva Lenský (Lukáš Melník), Olga (Sylvie Krupanská), Taťána (Tereza Vilišová). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 5: Taťána píše dopis Oněginovi. Zleva Taťána (Tereza Vilišová), Oněgin (Tomáš Dastlík). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 6: Oněgin (Tomáš Dastlík) čte dopis od Taťány (Terezy Vilišové). Po pravé straně sedí Lenský (Lukáš Melník). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 7: Oněgin dorazil na oslavu svátku Taťány. Zleva Taťána (Tereza Vilišová), Oněgin (Tomáš Dastlík), Larinová (Kateřina Krejčí), Lenský (Lukáš Melník), Olga (Sylvie Krupanská) a Zarěcký (Jan Vlas). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 8: Oněgin flirtuje před Lenským s Olgou za účelem pomsty. Zleva Lenský (Lukáš Melník), Zarěcký (Jan Vlas), Oněgin (Tomáš Dastlík), Olga (Sylvie Krupanská). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 9: Střelecký souboj Lenského a Oněgina. Zleva Lenský (Lukáš Melník), Zarěcký (Jan Vlas), Guillot (Tomáš Krejčí), Oněgin (Tomáš Dastlík). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 10: Oněgin se vrací zpět do Petrohradu. Na plese se potká s dávným přítelem, který se chlubí Oněginovi svou novomanželkou, Tatjánou. Zleva generál (Přemysl Bureš), Oněgin (Tomáš Dastlík), Tatjana (Tereza Vilišová). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 11: Oněgin (Tomáš Dastlík) se vyznává ze svých citů Taťáně (Tereza Vilišová). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 12: Taťána (Tereza Vilišová) Oněgina (Tomáš Dastlík) odmítá a pomalu odchází ze scény. Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Příloha č. 2

Inscenace Klicperova divadla¹⁰⁰

Foto č. 13: Úvodní scéna. Zleva Černoočka (Natálie Holíková), Taťána (Pavína Štorková), Lenský (Vladimír Polívka), Oněgin (Miroslav Zavičár), Teta (Kamila Sedlářová), Generál (Ondřej Malý). Foto: Pavel Hejný.¹⁰¹

¹⁰⁰ EVŽEN ONĚGIN [záznam divadelní inscenace]. Zdramatizovali Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský podle románu Alexandra Sergejeviče Puškina. Režie Martin Kukučka, Lukáš Trpišovský. Klicperovo divadlo. 20. 3. 2015.

¹⁰¹ EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

Foto č. 14: Oněgin přijíždí na statek. Zleva Anisja (Isabela Smečková Bencová), Oněgin (Miroslav Zavičár). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 15: Larinová čte dopisy od své sestry z Petrohradu. Starý Larin čte z novin. Zleva chůva (Marie Kleplová), Olga (Marie Poulová), Larin (Hynek Pech), Larinová (Martina Nováková). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 16: Smrt Larina po zaskočení margotky. Zleva Larin (Hynek Pech), chůva (Marie Kleplová), Olga (Marie Poulová), Larinová (Martina Nováková), Zarecký (David Smečka), Taťána (Pavčina Štorková). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 17: Lenský (Vladimír Polívka) se po několika letech setkává s Olgou (Marie Poullová) a vyjadřuje se ze svých citů k ní. Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

Foto č. 18: První seznámení Oněgina s Taťánou u Larinových na statku. Zleva chůva (Marie Kleplová), Larinová (Martina Nováková), Oněgin (Miroslav Zavičár), Taťána (Pavla Štorková), Zarecký (David Smečka), Černoočka (Natálie Holíková). Foto: Pavel Hejný¹⁰²

¹⁰² EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

Foto č. 19: Taťána (Pavčina Štorková) píše dopis Oněginovi (Miroslav Zavičár). Napravo Černoočka (Natálie Holíková). Foto: Pavel Hejný¹⁰³

Foto č. 20: Taťánin (Pavčina Štorková) sen. V pozadí Olga (Marie Poulová), Larinová (Marina Nováková), Černoočka (Natálie Holíková), Oněgin (Miroslav Zavičár), Lenský (Vladimír Polívka), Zarecký (David Smečka). Foto: Pavel Hejný¹⁰⁴

¹⁰³ EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

¹⁰⁴ Tamtéž.

Foto č. 21: Oslava Taťány. Zleva Olga (Marie Poulová), Zarecký (David Smečka), Larinová (Martina Nováková), Taťána (Pavčina Štorková), chůva (Marie Kleplová), Černoočka (Natálie Holíková), Anisja (Isabela Smečková Bencová), Oněgin (Miroslav Zavičár), Lenský (Vladimír Polívka). Foto: Pavel Hejný¹⁰⁵

Foto č. 22: Oněgin flirtuje s Olgou, aby se pomstil Lenskému. Zleva zemřelý Larin (Hynek Pech), Lenský (Vladimír Polívka), Oněgin (Miroslav Zavičár), Olga (Marie Poulová), Taťána (Pavčina Štorková) a v pozadí Zarecký (David Smečka), Larinová (Martina Nováková), chůva (Marie Kleplová), Černoočka (Natálie Holíková), Anisja (Isabela Smečková Bencová). Snímek je pořízen z technické nahrávky inscenace.

¹⁰⁵ EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

Foto č. 23: Střelecký souboj mezi Oněginem a Lenským. Zleva Lenský (Vladimír Polívka), Zarecký (David Smečka), Olga (Marie Poulová), Taťána (Pavčina Štorková), Generál (Ondřej Malý), Oněgin (Miroslav Zavičár). Foto: Pavel Hejný¹⁰⁶

Foto č. 24: Nalevo zemřelý Lenský (Vladimír Polívka). V pozadí probíhá svatba Olgy (Marie Poulová) se Zareckým (David Smečka). Po levé straně stojí chůva (Marie Kleplová), Larinová (Martina Nováková), Taťána (Pavčina Štorková). Po pravé straně stojí zemřelý Larin (Hynek Pech) a Anisja (Isabela Smečková Bencová). Foto: Pavel Hejný¹⁰⁷

¹⁰⁶ EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

¹⁰⁷ Tamtéž.

Foto č. 25: Anisja (Isabela Smečková Bencová) čte Oněginovy dopisy z cest Taťaně (Pavlína Štorková). Foto: Pavel Hejný¹⁰⁸

Foto č. 26: Svatba Taťány (Pavlína Štorková) s Generálem (Ondřej Malý). Scéna prosvítá zpoza průsvitných kulis. Pavel Hejný¹⁰⁹

¹⁰⁸ EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.

¹⁰⁹ Tamtéž.

Foto č. 27: Rozloučení Taťany (Pavlína Štorková) s Oněginem (Miroslav Zavičár).
V pozadí vše pozoruje Generál (Ondřej Malý). Pavel Hejný¹¹⁰

¹¹⁰ EVŽEN ONĚGIN. In: Klicperovodivadlo.cz [online]. 2017 [cit. 04. 05. 2019]. Dostupné z: <http://www.klicperovodivadlo.cz/inscenace/evzen-onegin508/>.